

Wanneer onderwijs niet vanzelfsprekend is

Rapportage van de leerrechtspilots

PPO ROTTERDAM & GEMEENTE ROTTERDAM

AUTEURS:

MERLIJN JACOBS (PPO ROTTERDAM, SENIOR BELEIDSADVISEUR)

RENATE DE WIT (GEMEENTE ROTTERDAM, PROJECTLEIDER LEERRECHT)

juni 2019

Inhoud

1.	Vooraf.....	3
2.	Leerrechtpilots tussen het speciaal onderwijs en ontwikkelcentra/ kinderdagcentra	3
2.1	Korte introductie	3
2.2	Deelnemende scholen (en schoolbesturen), OC's/ KDC's en inrichting van de pilots	4
3.	Een omschrijving per pilot.....	5
3.1	Pilot Dr. A. van Voorthuysenschool (zml) (BOOR) en OC Ellemare (Pameijer).....	5
3.2	Pilot Tylytschool (BOOR) en KDC Lombardijen (ASVZ).....	5
3.3	Pilot Willeboerschool (zml) (BOOR), OC Cocon (Pameijer) en KDC Bride (Lievegoed).....	6
3.4	Pilot Mattheusschool (zml) (St. Martinusstichting) en OC Myosotis (Pameijer)	6
3.5	Pilot Educé (Horizon) en ABA-huis	6
4.	Resultaten en meerwaarde.....	7
4.1	Feiten en cijfers.....	7
4.3	Ontwikkeld onderwijs-zorg arrangement.....	9
4.4	Delen van expertise	9
5	Tevredenheid van ouders	9
6	Onderlinge samenwerking en werkzame factoren.....	10
7	Bekostiging.....	11
8	Conclusies en discussie.....	11
8.1	Voorlopige conclusies	11
8.2	Discussie, knelpunten en risico's	11
8.3	Kansen	12

BELANGRIJKE AFKORTINGEN

KDC	Kinderdagcentrum
OC	Ontwikkelcentrum
OPP	Ontwikkelperspectiefplan
PPO	Passend Primair Onderwijs
SO	Speciaal onderwijs
VO	Voortgezet onderwijs
Zml	Zeer moeilijk lerend

1. Vooraf

Rotterdam gaat voor een maatschappij waarin ieder mens -van jong tot oud- wordt gezien, meetelt en meedoet. Ieder op een voor hem of haar betekenisvolle manier, ieder naar eigen vermogen. Dit betekent dat iedere jeugdige optimale ontwikkelkansen hoort te krijgen: “Gelijke kansen, voor elk talent”.

Een veilige en krachtige opgroei- en leeromgeving zien we als belangrijke voorwaarde voor een goede ontwikkeling van jeugdigen. Onderwijs speelt hierin een centrale en cruciale rol en het uitgangspunt is dat ieder kind, iedere jongere recht heeft op het volgen hiervan¹.

In de huidige praktijk is deelname aan onderwijs helaas niet voor alle kinderen/ jongeren vanzelfsprekend. In Rotterdam hebben meer dan 320 jeugdigen in de leeftijd van 4 t/m 17 jaar een leerplichtonthefving op basis van artikel 5 onder a van de Leerplichtwet². Daarnaast zijn er leerlingen die op school dreigen uit te vallen, of onder de noemer ziekteverzuim³ gedurende een kortere of langere periode niet naar school gaan. Zolang terugkeer naar school het perspectief is, biedt de wet ruimte om tijdelijk de onderwijstijd voor de leerling te beperken. Echter, wanneer groei naar volledige schoolgang langdurig niet mogelijk is, of zodra een vrijstelling van de leerplicht is afgegeven, betekent dit in de praktijk dat het kind/ de jongere geen gebruik (meer) kan maken van onderwijs.

In lijn met de maatregelen die minister Slob en de Jonge samen in de kamerbrief Onderwijs en Zorg⁴ hebben aangekondigd, is de ambitie van de samenwerkingsverbanden Rotterdam Passend Primair Onderwijs (PPO), Koers VO en de gemeente Rotterdam hier iets aan te doen. Onder het motto “ieder kind heeft recht om te leren, zich optimaal te ontwikkelen en om volwaardig mee te doen”, willen we (= hiervoor genoemde partijen) via pilots in de periode 2019-2022 combinaties van zorg en onderwijs aanbieden aan kinderen en jongeren die (misschien) niet (meer) kunnen toegroeien naar volledig onderwijs.

Een aantal Rotterdamse scholen voor speciaal onderwijs en kinderdagcentra zijn koploper. In de afgelopen tweeënhalve jaar hebben zij in pilots eerste ervaringen opgedaan met een gecombineerd aanbod van zorg en onderwijs, in samenwerking met PPO, MEE en de gemeente Rotterdam. In dit rapport vindt u een beschrijving van de ervaringen, de resultaten en de uitdagingen waar we de komende pilotperiode voor staan.

2. Leerrechtpilots tussen het speciaal onderwijs en ontwikkelcentra/ kinderdagcentra

2.1 Korte introductie

Een aantal leerrechtpilots tussen scholen voor speciaal onderwijs en ontwikkelcentra (OC) of kinderdagcentra (KDC)⁵ zijn ruim tweeënhalve jaar geleden van start gegaan, andere pilots zijn op een later moment ingegaan. In totaal zijn sinds augustus 2016 zeven pilots opgestart, waarvan de meest recente in januari 2019. Twee pilots zijn inmiddels om meerdere redenen gestopt. Het samenwerkingsverband PPO en de gemeente Rotterdam hebben een verbindende en faciliterende rol.

¹ Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, Salamanca.

² Gegevens Leerplicht Rotterdam. Peildatum oktober 2018: 329 vrijstellingen 5 onder a onder jeugdigen van 4 t/m 17 jaar.

³ Geoorloofd verzuim (ziekteverzuim) wordt vaak niet door de school bij leerplicht gemeld. De exacte aantallen zijn dan ook niet bekend.

⁴ Kamerbrief onderwijs en zorg, november 2018. Ref. 1405956.

⁵ Kinderdagcentra worden ook wel ontwikkelcentra (OC) genoemd. In deze notitie wordt verder de term kinderdagcentrum (kdc) gehanteerd.

De pilots zijn ontstaan op basis van bestaande, natuurlijke samenwerkingsrelaties tussen de scholen en de OC's/ KDC's en op basis van wensen van ouders. De manier waarop elke pilot is ingericht is zoveel mogelijk aan de school en het betreffende OC/KDC overgelaten. Hierdoor zijn er verschillen ontstaan in de doelgroep, de vorm en inhoud. Als gevolg hiervan is het lastig een totaaloverzicht van behaalde resultaten te laten zien; tegelijkertijd heeft dit ertoe geleid dat we een beeld hebben gekregen van wat wel en wat niet of minder werkt.

2.2 Deelnemende scholen (en schoolbesturen), OC's/ KDC's en inrichting van de pilots

Dit schooljaar 2018-2019 nemen 41 kinderen, vijf scholen en zes OC's/ KDC's deel aan de pilot, in verschillende vorm en omvang. Volledige schooldagen les op school, een uurtje per week naar school, les op het KDC en uitwisseling tussen professionals van kKDC en school zijn verschillende varianten in onze leerrecht pilots.

3. Een omschrijving per pilot

3.1 Pilot Dr. A. van Voorthuysenschool (zml) (BOOR) en OC Ellemare (Pameijer)

Ontwikkeldgroep op school

Kinderen uit het OC en uit de school zitten samen in één groep. Een leerkracht van de school en een pedagogisch medewerker van het oc leiden samen deze groep. De kinderen zijn de gehele week op school aanwezig (schooltijden) en volgen een op ontwikkeling gericht onderwijs-zorg programma in een verhouding van 50-50%. Elk kind heeft een OPP (ontwikkelingsperspectiefplan) met de daarbij behorende uitstroombestemming en de leerkracht en pedagogisch medewerker voeren samen OPP-gesprekken met ouders. De lb-er, logopedist, gedragsdeskundige, spel medewerker en fysiotherapeut bieden extra ondersteuning.

Signaleren, voorbereiden en versterken van het ontwikkelcentrum

Elke week gaat een leerkracht van school naar het OC, om:

- a) Kinderen te signaleren die direct kunnen instromen op school (dus niet via de pilotgroep).
- b) Kinderen individueel voor te bereiden op schoolgang.
- c) Pedagogisch medewerkers op het oc vanuit een coachende houding te ondersteunen bij een meer didactische aanpak en bij activiteiten die gericht zijn op het schoolse leren.
- d) Didactische materialen aan te leveren.

Samen ontwikkelen en delen van expertise

School en OC hebben samen een passend arrangement en volgsysteem ontwikkeld op basis van de methode "Kleine stapjes" van het oc, Plancius- en zml-leerlijnen, met daarbij de uitstroomrichting en de in te zetten leermiddelen. Op school maakt men gebruik van gedragssignaleringslijsten van het oc.

3.2 Pilot Tytlytschool (BOOR) en KDC Lombardijen (ASVZ)

Parallelgroep op school

In een lokaal van de Tytlytschool is, sinds oktober 2016, een groep van acht kinderen vanuit het KDC gehuisvest. In het lokaal ernaast zit een groep kinderen van de Tytlytschool met een ongeveer vergelijkbaar niveau en een vergelijkbare ondersteuningsbehoefte. De beide ruimtes zijn met een deur verbonden. Er wordt gewerkt op groepsniveau, op individueel niveau en groep overstijgend.

Op meerdere dagen worden groep doorbrekende activiteiten geboden waarbij de kinderen van beide groepen samen in kleine groepjes worden verdeeld. Deze activiteiten worden begeleid door een medewerker van het KDC en een medewerker van de school. De kinderen zijn de gehele dag op school aanwezig (schooltijden).

Samen ontwikkelen en delen van expertise

Ook in deze pilot is sprake van een leerkracht die het KDC bezoekt en een pedagogisch medewerker die op de Tytlytschool pedagogische accenten legt.

3.3 Pilot Willeboerschool (zml) (BOOR), OC Cocon (Pameijer) en KDC Bride (Lievegoed)

KDC-groep op school

Kinderen vanuit twee KDC's vormen samen één groep. De groep wordt dagelijks geleid door twee pedagogisch medewerkers, een van elk KDC (fulltime) en door een leerkracht (parttime). De kinderen zijn de gehele week op school aanwezig, volgen o.a. danslessen en gymlessen en krijgen een op ontwikkeling gericht zorg-onderwijs programma. De kinderen van de pilot spelen dagelijks buiten met leerlingen van de Willeboerschool en doen mee met de gezamenlijke vieringen en projecten.

Samen ontwikkelen en delen van expertise

De leerkracht de pedagogisch medewerkers ontwikkelen samen het dagprogramma, geven hier vervolgens samen uitvoering aan en leren dagelijks met en van elkaar.

3.4 Pilot Mattheusschool (zml) (St. Martinusstichting) en OC Myosotis (Pameijer)

Zorgonderwijsgroep op het OC

De kinderen die deelnemen aan de leerrechtspilot zitten op het KDC en krijgen parttime (0,5 -1 uur per week) les op de school (in hetzelfde gebouw). Zij volgen een individueel programma, waar gericht aan doelen wordt gewerkt, gevolgd door spelen. De leerkracht houdt per les de voortgang bij en bespreekt dit na met de medewerkers op het KDC. Ook komt hier aan de orde of en hoe men op het KDC gedurende de week aan het leer-/ontwikkeldoel kan werken. In de groep zitten geen kinderen die oorspronkelijk van de school komen.

Samen ontwikkelen en delen van expertise

De leerkracht van de school gaat wekelijks naar het KDC om medewerkers te coachen m.b.t. didactische en pedagogische vaardigheden. Dit is met name gericht op het beïnvloeden van de attitude op gebied van zelfredzaamheid en schoolse vaardigheden. School leert andersom van het KDC goed naar gedrag te kijken, hiermee om te gaan en te letten op de balans tussen inspanning en ontspanning (ruimte geven, om daarna weer te kunnen doorpakken).

3.5 Pilot Educé (Horizon) en ABA-huis

Zorgonderwijsgroep op het behandelcentrum

De kinderen die deelnemen aan de leerrechtspilot zitten op het ABA-huis en krijgen daar drie dagen per week les. Deze pilot is gestart in januari 2019. Per kind is de balans tussen belastbaarheid en leren in kaart gebracht en op basis hiervan een ontwikkelperspectiefplan opgesteld. De intern begeleider van Educé en de behandelaar van het ABA Huis werken nauw samen en hebben het ontwikkelperspectief plan (OPP) geïntegreerd in het bestaande zorgplan. De kinderen krijgen les op maat, zowel individueel als in kleine groepjes. De leerkracht van Educé en de trainers van het ABA Huis wisselen daarnaast voortdurend kennis uit; door Educé is bijvoorbeeld een map per kind gemaakt waarmee de trainers de leerstof tijdens de zomervakantie kunnen blijven aanbieden op de behandelgroepen. De leerkracht leert te werken volgens de principes van Applied Behavior Analysis (ABA), zodat er een eenduidige benadering en werkwijze is.

4. Resultaten en meerwaarde

4.1 Feiten en cijfers⁶

Voorafgaand aan de pilots (voorjaar 2016) heeft Stichting MEE met 111 ouders met een kind op een KDC (35% van het totaal aantal ouders met een kind op een KDC) gesproken over hun wensen om gebruik te maken van een gecombineerd aanbod van zorg en onderwijs. Van hen gaven 51 ouders aan hiervan direct of later gebruik te willen maken, mits het aanbod zou aansluiten bij hun kind.

Sinds de start zijn in totaal 72 kinderen in leerrecht pilots ingestroomd. Hiervan kwamen 65 kinderen oorspronkelijk van een kdc, 7 kinderen vanuit de school. Wegens de stop van twee pilots kunnen 18 kinderen op dit moment geen gebruik meer maken van een gecombineerd aanbod van zorg en onderwijs. Dit lopende schooljaar 2018-2019 is het aantal deelnemende kinderen 41⁷ (34 oorspronkelijke KDC-kinderen, 7 so-kinderen).

Van het aantal “KDC-kinderen” dat sinds de start in een leerrecht pilot is ingestroomd staat 86% op dit moment ingeschreven op een KDC (neemt deel of is gestopt), 46% van hen staat ingeschreven op school (neemt deel of is doorgestroomd). Van de “KDC-kinderen” die dit schooljaar deelnemen aan de pilots heeft 59% een dubbele inschrijving.

Hoewel doorstromen naar een reguliere SO-klas niet de insteek of het hoofddoel van de pilots is, zijn in totaal 10 oorspronkelijke “KDC-kinderen” (ruim 15%) vanuit de leerrecht pilots doorgestroomd. Omdat bij schoolinschrijving de leerplichtvrijstelling van rechtswege vervalt, is het aantal vrijstellingen 5 onder a onder de oorspronkelijke kdc-kinderen van 100% bij aanvang teruggebracht naar 54%. Van de kinderen die vanuit de school in de leerrechtgroep terecht kwamen, is het gelukt om een vrijstelling te voorkomen.

Hoewel dit positieve eerste resultaten zijn, is het een momentopname en is het van belang dat deze kinderen ook op termijn onderwijs kunnen blijven volgen en het aantal vrijstellingen duurzaam afneemt.

4.2 Ontwikkeling van kinderen die deelnemen aan de leerrecht pilots

Op alle locaties wordt gericht gewerkt aan het stimuleren van de ontwikkeling van de kinderen. De manier waarop aan ontwikkeldoelen wordt gewerkt en de manier waarop de resultaten worden gevolgd verschilt per pilot. Het aanleren van schoolse vaardigheden, het aanleren van een werkritme, het stimuleren van de sociaal-emotionele ontwikkeling, zelfredzaamheid, spelen en communiceren heeft in vrijwel alle pilots een plek. Veelal is het aanbod gericht op belevingsgerichte en ervaringsgerichte activiteiten en wordt gestuurd op samenwerken aan taken en het zo zelfredzaam mogelijk maken van de kinderen. Waar mogelijk wordt meer

Enkele resultaten leerpilots

15% van de kdc-kinderen is doorgestroomd naar een “reguliere” zml-klas.

46% van de kdc-kinderen staat ingeschreven op school.

Het aantal leerplicht vrijstellingen 5 onder a (Leerplichtwet) onder kdc-kinderen is van 100% naar 54% gedaald (momentopname).

In onze pilot schrijven wij het OPP op basis van de werkwijze van handelingsgericht werken (HGW). Dit sluit aan bij de werkwijze van ABA, waarbij interventies systematisch en op basis van de leertheorie worden ingezet om de ontwikkeling van “sociaal significant gedrag” te stimuleren.

⁶ Alle getallen in deze paragraaf zijn een dagstand en onder voorbehoud. Definitieve cijfers worden nog in kaart gebracht.

⁷ Vanwege de stop van twee pilots kunnen 18 kinderen niet langer deelnemen. Daarnaast is 1 kind gestopt wegens verhuizing, 1 kind is gestopt in de overstap naar de vso-leeftijd en 1 kind is teruggegaan naar het kdc.

uitdaging en nadruk gelegd op cognitieve vaardigheden, zonder een kind daarmee te overvragen en overbelasten (met gedragsproblemen als mogelijk signaal).

Om de ontwikkeling en het didactisch leren te bevorderen, is extra ondersteuning nodig in de vorm van veel structuur, veiligheid, duidelijkheid, voorspelbaarheid, herhaling, nabijheid, 1-op-1 aansturing, het opdelen van taken en opdrachten in extra kleine deelstappen en gebruik maken van veel concreet materiaal in de schoolse omgeving. Een rustige, uitdagende, sfeervolle en voorspelbare omgeving is van belang. Ten opzichte van reguliere zml-klassen is de klassendeler kleiner, wordt meer aandacht besteed aan rustmomenten, afwisseling van speel-, werk- en leermomenten, beweging en ontspanning en in sommige pilots ook aan excursies om ervaring op te doen. Korte, praktische en concrete lessen met veel herhaling (voordoen-samen doen- zelf doen).

Voor alle kinderen worden individuele ontwikkel- of leerdoelen opgesteld en de voortgang hierop wordt onderling en met ouders gevolgd en gedeeld. In een aantal pilots stelt school per kind een onderwijsperspectiefplan (OPP) met leerdoelen op, op basis van de individuele onderwijsbehoeften. In andere pilots vormen de kindplannen van het KDC de basis om aan de ontwikkeling te werken. De wens is om in de toekomst toe te groeien naar integrale plannen, die tevens als verantwoordingsdocument kunnen worden gebruikt.

Uit interne evaluaties blijkt dat de kinderen die deelnemen aan de pilots voortuitgang laten zien op een of meerdere ontwikkelgebieden. Door samen te werken en samen te spelen, soms ook met andere kinderen van de school, worden zij gestimuleerd om te communiceren en leren zij met elkaar omgaan. Oók de kinderen van de school leren van de kinderen van het KDC/OC: er is sprake van een win-win situatie.

De planborden op school vertellen hoe hun dag er uitziet en door te werken met bakkensystemen (elementen TEACHH) leren zij zich een werkritme eigen te maken. Hierbij gaat het niet zozeer om het niveau van de opdrachten in de bakjes, als wel om het leren organiseren, zelfstandig werken en taakwerkhouding: het afmaken van een werkje, opruimen en een volgend werkje oppakken.

In een aantal pilots wordt gericht gewerkt aan taalontwikkeling. Zo wordt op de van Voorthuysenschool gewerkt aan (lees)taal m.b.v. Signaal lezen, Leespraat en Fototaal. De kinderen die deelnemen aan de pilot zijn allemaal van de Plancius leerlijn doorgegroeid naar de zml leerlijnen.

In de pilot op het ABA-huis wordt gewerkt aan lezen (methode Veilig leren lezen), rekenen (methode Maatwerk) en schrijfonderwijs (methode Pennenstreken). Omdat deze pilot net is gestart zijn hiervan nog geen resultaten te benoemen.

M. is gestart met de leesmethode Fototaal en kan een verhaaltje vertellen. Hij gebruikt bijna altijd 4-woordzinnen, maar soms nog 3-woordzinnen.

N. is erg leergierig en gaat steeds meer actieve taal toepassen. Hij kan goed mee in de structuur van de klas.

F. raakt steeds meer gemotiveerd om te leren en heeft de afgelopen periode interesse gekregen in letters. Hij heeft moeite met het onthouden van letters, maar geniet zichtbaar van het boek bekijken en vertelt met bijwijzen van vinger bij de letters wat er te zien is..

4.3 Ontwikkeld onderwijs-zorg arrangement

Het multidisciplinaire team van de Van Voorthuysenschool en OC Ellemare heeft een passend en overdraagbaar arrangement ontwikkeld op basis van de methode "Kleine stapjes", (methode voor het kdc), Plancius doelen (leidraad zowel te gebruiken op het KDC als op school) en zml leerlijnen (kerndoelen voor de school). Met behulp van dit nieuw ontwikkelde arrangement is te zien waar de kinderen zich op de verschillende ontwikkelingsgebieden bevinden en aan welke doelen gewerkt kan worden om de ontwikkeling verder te stimuleren. Ook maakt het inzichtelijk in hoeverre een kind klaar is om de overstap naar speciaal onderwijs (zml) te maken.

"Van het kdc hebben we signaleringslijsten op gedrag gekregen. Ook geven ze ons tekst en uitleg over de duiding hiervan. Inmiddels gebruiken we de lijsten in de gehele school".

4.4 Delen van expertise

Uit de pilots komt naar voren dat het uitwisselen van kennis en expertise op onderwijs en zorg zowel door de

"In onze leerrechtspilot zetten we onze leerkracht ook een dagdeel in op het kdc. Hierdoor is een geleidelijke en warme overdracht ontstaan van kinderen die vanuit het kdc op school kunnen instromen."

KDCs als door de scholen als meerwaarde wordt ervaren. Vanuit verschillende invalshoeken kijken naar wat een kind nodig heeft om tot onderwijs te komen en samen kijken naar wat nodig is voor het stimuleren op alle ontwikkeldoelen.

De scholen waarderen de handvatten die zij krijgen om gedrag van kinderen te lezen en hier goed mee om te gaan. Dit is een belangrijke voorwaarde om tot leren en ontwikkelen te komen.

Door de inzet van een leerkracht op het KDC krijgen de pedagogisch medewerkers didactische tips en materialen aangereikt, waardoor zij de ontwikkeling van een kind soms net een stapje verder kunnen brengen op

basis van de doorgaande leerlijn. Ook helpt de samenwerking om kinderen en ouders beter voor te bereiden op een eventuele schoolgang.

5 Tevredenheid van ouders

In juni en juli 2017 heeft Stichting MEE evaluatiegesprekken gevoerd met ouders van kinderen die deelnamen aan de pilots op de Van Voorthuysenschool en de Tyltyschool. Hieruit kwam naar voren dat verreweg de meeste ouders positief staan ten opzichte van de samenwerking tussen het KDC en het speciaal onderwijs⁸.

In het afgelopen jaar heeft geen vervolg plaatsgevonden op deze externe evaluatie. Wel zijn de betrokken scholen en KDC's met ouders in gesprek. De manier waarop dit wordt ingevuld is verschillend. Op een van de pilotlocaties voeren de leerkracht van de school en de pedagogisch medewerker van het KDC samen perspectiefgesprekken met ouders. Hierbij komt zowel de ontwikkeling van het kind als de onderlinge samenwerking aan de orde. Bij andere locaties bereiden school en KDC samen gesprekken voor die de pedagogisch medewerker van het KDC met ouders heeft.

"We hebben onszelf ten doel gesteld samen een overdraagbaar onderwijszorgarrangement en volgsysteem te ontwikkelen. Door intensief samen te werken is dit gelukt."

⁸ MEE ouderevaluatie 2017.

De betrokken scholen en KDC's hebben vanuit gesprekken met ouders de indruk dat de ouders over het algemeen tevreden zijn over de samenwerking tussen de school en het KDC. In een aantal gevallen zou school iets meer (informeel) contact met ouders willen hebben om terug te koppelen hoe de dag is gegaan. Doordat de kinderen niet door ouders op school worden opgehaald, is het lastig dit vorm te geven.

6 Onderlinge samenwerking en werkzame factoren

Uit evaluaties met betrokken scholen en KDC's blijkt dat alle betrokkenen met veel ambitie, passie en visie aan de pilots zijn begonnen. In de praktijk blijkt het tijd te kosten om verschillende culturen bij elkaar te brengen en rollen op elkaar af te stemmen. De ervaring leert dat hier tijd en energie in geïnvesteerd moet worden en dat dit niet vanzelf gaat. Ook de onzekerheid over de verdere doorgang van de pilots heeft, zeker bij een aantal betrokkenen die de pilots uitvoeren en hierin samenwerken, een negatieve rol gespeeld.

Bij de pilot op de Willeboerschool is de conclusie dat het werken op de groep met een leerkracht en medewerkers uit twee verschillende KDC's met hun eigen klimaat, cliëntsystemen en methoden tot onrust leidt. Ook het aantal gezichten dat per week in de groep aanwezig is, is groter dan gewenst (meerdere pedagogisch medewerkers, fysiotherapeuten, logopedisten en gedragsdeskundigen). Daarom is besloten om per volgend schooljaar met één KDC verder te gaan. In de komende maanden wordt bekeken wat dit betekent voor de kinderen en zal onderling en met ouders worden gesproken over de beste plek voor hun kind.

Bij de pilots die al wat langer en naar tevredenheid van alle medewerkers draaien geven betrokkenen als basis en sleutel voor succes:

1. Een gedeelde visie.
2. Een klimaat waarin sprake is van gelijkwaardigheid.
3. Respect voor elkaars expertise.
4. Wederkerigheid.

Omdat bovenstaande niet vanzelf gaat, is het belangrijk hier bewust in te investeren. Het organiseren van intervisie is dan ook als tip voor de toekomst meegegeven.

7 Bekostiging

In de afgelopen tweeënhalf jaar is de manier van bekostigen verschillend geweest. Dit lopende schooljaar (2018-2019) ontvangen alle pilots vanuit de gemeente een coördinatievergoeding. In de pilots waar leerlingen niet op school staan ingeschreven geven PPO en de gemeente een vergoeding (50%-50% regel) voor de inzet van een leerkracht. Daarnaast betaalt PPO voor alle leerrechtkinderen een tlv1 en bekostigt de gemeente de KDC-zorg. Voor de schooljaren 2019-2020 en 2020-2021 zijn in februari jl. financiële afspraken bestuurlijk vastgesteld, met daarbij een aantal voorwaarden en uitgangspunten.⁹ Schoolinschrijving is een van de voorwaarden. Daarnaast wordt via het financieringsmodel een inhoudelijke doorontwikkeling gestimuleerd.

8 Conclusies en discussie

Uit evaluatiegesprekken met deelnemende scholen en KDC's/ OC's zijn op basis van algemene delers een aantal voorlopige conclusies te trekken. Ook zijn in de gesprekken knelpunten en risico's aan de orde gekomen. Hieronder een opsomming van deze punten.

8.1 Voorlopige conclusies

- Voor het overgrote deel van de deelnemende kinderen is het volgen van onderwijs in de setting van de leerrechtspilot een setting waarin zij zich handhaven en een goede ontwikkeling doormaken. Deze kinderen kunnen in deze setting met succes gebruik maken van hun leerrecht.
- De combinatie van een groep op school en tegelijkertijd de inzet van een leerkracht op het kdc lijkt een krachtige en succesvolle combinatie.
- Een aantal kinderen (15%), waarvan dit aan de voorkant niet was verwacht, is tot nog toe vanuit de leerrechtspilot doorgestroomd naar een reguliere zml-klas.
- In de setting van de leerrechtspilots lukt het om het aantal vrijstellingen naar beneden te krijgen.
- De voorbereiding van kinderen op het KDC richting een eventuele overstap naar school kan geleidelijk en warm worden ingezet. Dit geeft de kinderen de mogelijkheid naar een nieuwe situatie toe te groeien en een grotere kans van slagen op de school.
- De nauwe onderlinge samenwerking heeft geleid tot de ontwikkeling van een doorgaande lijn, een passend arrangement en een volgsysteem.
- Zowel de professionals uit het onderwijs als uit de zorg zien de meerwaarde van de samenwerking: voor alle partijen is het een aanvulling op de eigen professie.

8.2 Discussie, knelpunten en risico's

- De setting waarin kinderen (met succes) deelnemen aan de leerrechtspilots is een setting waarin de groepsdeler kleiner is en de begeleidingsintensiteit hoger dan in een "reguliere" klas in het speciaal onderwijs. Concreet houdt dit in dat de basisbekostiging (bij schoolinschrijving) niet dekkend is.
- Door de "KDC-doelgroep" onderwijs te bieden, neemt het aantal kinderen met een grote (onderwijs)ondersteuningsbehoefte voor PPO toe. In de bekostiging die PPO van het Rijk ontvangt is hier geen rekening mee gehouden (deze gaat uit van een vast percentage kinderen met een grote ondersteuningsbehoefte). Het totale budget van PPO is dan ook ontoereikend om de totale doelgroep te kunnen bedienen.
- De inzet van een leerkracht op het KDC levert een grote meerwaarde op. De scholen ontvangen echter geen bekostiging van het Rijk voor de inzet van deze leerkracht.
- Wettelijk gezien is het niet toegestaan onderwijs te bieden op een andere locatie dan school, aan kinderen of jongeren die niet kunnen toegroeien naar volledig onderwijs of waarvan dit langdurig niet duidelijk is.

⁹ Een overzicht van de gemaakte afspraken kan worden opgevraagd via r.dewit4@rotterdam.nl

- Bij schoolinschrijving heeft de school een zorgplicht. Een aantal scholen ervaart dit als drempel om tot schoolinschrijving over te gaan. Het is van belang dat duidelijk is wanneer aan de zorgplicht is voldaan (welke inspanningen moeten zijn gepleegd).
- In de pilots is het aantal kinderen met een leerplichtvrijstelling 5 onder a met 46% gedaald. Bij 10 kinderen komt dit doordat zij zijn doorgestroomd naar een reguliere so-klas, bij andere kinderen omdat zij binnen de pilot zijn ingeschreven op school. Van deze laatste groep zitten de kinderen gedurende de gehele week onder schooltijden op school. Ze krijgen een programma waarin zorg en onderwijs continu worden afgewisseld en door elkaar heen lopen. Het is voor alle betrokkenen niet duidelijk of de huidige wettelijke kaders dit toestaan, hoe de Inspectie van het Onderwijs hierover oordeelt (in termen van onderwijstijd) en welke ruimte in de toekomst ontstaat in het kader van de uitwerking van maatregel 8 uit de Kamerbrief onderwijs en zorg.
- Hoewel het aantal vrijstellingen 5 onder a in de pilots afneemt, is dit (nog) niet terug te zien in het totale aantal jeugdigen met een vrijstelling. Kennelijk leiden andere ontwikkelingen tot aanvragen voor leerplichtonthefing. Dit vraagt om nadere analyse van de vrijstellingen 5 onder a, in relatie tot cijfers van thuiszitters en geoorloofd verzuim.
- De kinderen krijgen dit gecombineerde aanbod doordat de SO-scholen, KDC's, PPO en de gemeente Rotterdam hierin investeren. De vraag of zij in de vso-leeftijd gebruik kunnen blijven maken van een gecombineerd aanbod is op dit moment nog onzeker. Dit is voor kinderen die aan de leerrechtspilot in het vo succesvol hebben deelgenomen een knelpunt. Zij moeten noodgedwongen terug naar een KDC 12+ groep omdat er geen vervolg leerrechtspilot in het vo is.
- In het speciaal onderwijs is sprake van wachtlijsten en een tekort aan leerkrachten. Dit maakt het voor scholen lastig (praktisch en moreel) om een keuze te maken in het al dan niet meedoen aan leerrechtspilots.
- In zijn algemeenheid ervaren scholen voor speciaal onderwijs een toename in gedragsproblematiek. Dit kan een bedreiging vormen voor de veilige leeromgeving die de leerrechtdoelgroep nodig heeft.
- Scholen voor speciaal onderwijs ervaren een stagnatie in de inzet van onderwijszorgarrangementen. Dit vormt een risico en kan leiden tot uitval van kinderen in het speciaal onderwijs (risico op uitval, thuiszitten, aanvraag van een leerplichtonthefing).

8.3 Kansen

Voor de toekomst zien we de volgende kansen:

- Om naar integrale voorzieningen toe te groeien is het onze wens een koppeling te maken tussen huisvestingsplannen en de ontwikkelingen van integrale kind centra.
- Een inhoudelijke doorontwikkeling van doorgaande lijnen van het KDC/OC naar het SO en het VSO. .
- Het bundelen van budgetten en het bundelen en anders organiseren van werkzaamheden van onderwijs- en zorgprofessionals. Voor kinderen betekent dit minder gezichten, voor professionals betekent dit minder afstemming, voor KDCs leidt dit mogelijk tot het eerder vrijkomen van plekken, voor de kosten betekent dit op termijn een besparing.